

Subjektnost a subjektivita

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2015](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2015](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 18. 1. 2015

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 18. 1. 2015

Subjektnost a subjektivita

Slovo „subjekt“ musíme chápat (a interpretovat) nejprve s odvoláním na latinské sloveso *iacio* (a tedy nikoli *iaceo*!), což znamená házet, vrhat, metati: subjekt je tedy to, co je vrženo pod nebo dospodu. Historicky došlo ke změně tohoto výrazu, protože ho bylo využíváno příliš často k charakterizování aktivity než k charakterizování produktu nebo výsledku aktivity; nejspíš právě z tohoto důvodu převzalo jiné slovo, totiž *objectum*, původní význam slova *subiectum*. (Souvisí to nepochybně s prosazením a šířením křesťanského myšlení, které stále víc – zejména ve středověku – dávalo důraz na činnost, na aktivitu, a to tak, jak se pomalu víc a víc prosazovalo něco z myšlení hebrejského proti myšlení řeckému.) Rozhodující, přímo převratnou změnou se však stalo pojetí subjektu jakožto non-objektu; nedošlo k tomu náhle, ale po poměrně dlouhé přípravě. Hlavní roli tu sehrálo pojetí dánského myslitele Søren Kierkegaarda, a to v úzké souvislosti s novým pojetím existence. Zatímco v učebnicích bývá za původce tzv. evropského „subjektivismu“ označován Descartes, ve skutečnosti je Descartesovo pojetí subjektu stále ještě zcela poplatno staré tradici zpředměťujícího myšlení (člověk je pro Descartesa „věc“, *res*, myšlení je substance a také „věc“, *res cogitans*, apod.), až u Leibnize najdeme převratnou myšlenku „nitra“ monády, jejíž vnějšek přestal mít jakýkoli význam. Od té chvíle – a od chvíle, kdy existence byla chápána jako *ex-sistence* – se stalo nutností dělat zásadní rozdíl mezi subjektivitou a subjektností. Terminologicky to však dodnes není dost upevněné, a kromě toho lze v literatuře najít i další termíny, odvozené od substantiva „subjekt“ (např. subjektální, subjektivní atd.). Důkladné promyšlení a zejména řešení a uplatnění celé problematiky na sebe nejspíš ještě nechá nějakou dobu trvat; to nás ovšem nutí k tomu, pokusit se o vlastní vyjasnění a přesvědčivou koncepci novou, ať už se potom ujme nebo nikoliv.

(Písek, 150118-1.)